 нумары:

Пастановы IV З'езда БГКТ

В. САВА — МАРТА

ФАЛЬКЛОР БЕЛАСТОЧЧЫНЫ

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 26 (383) | ГОД VIII | 30 ЧЭРВЕНЯ 1963 ГОДА | ЦАНА 60 ГР.

Перад дэлегатамі З'езда трэба паказацца як з найлепшага боку — думаюць самадзейнікі, рыхтуючыся да выступлення.

Фота: В. Рудчык

ПАСТАНОВЫ IV З'ЕЗДА БЕЛАРУСКАГА-ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

У ГАЛІНЕ СПРАЎ АРГАНІЗАЦЫЙНЫХ:

1. Зыходзячы з пункту гледжання, што гурток БГКТ з'яўляецца асноўнай формай працы Таварыства, заклікаем ГП БГКТ да арганізацыі асветных курсаў для актыву гурткоў з намерам запазнання яго членаў з гісторыяй, літаратурай і культурай Беларусі, для азнаямлення з асноўнымі формамі мастацкай дзейнасці і абмену вопытам набытым ў тракце працы.

2. Вызначыць сталых апекуноў з боку ГП БГКТ над паасобнымі гурткамі з забавязваннем іх да пастаянных і рэгулярных кантактаў з падапечнымі гурткамі.

3. Увесці ў «Ніву» пастаянную рубрыку «З жыцця БГКТ», даючы шырокую інфармацыю аб грамадска - культурнай працы нашага таварыства ў вёсцы.

4. Старацца пашырыць дзейнасць гурткоў па пытанні сельскагаспадарчай асветы, уключаючы іх такім чынам да рэалізацыі гаспадарчых заданняў пастаўленых у апошніх рашэннях ПАРП.

5. Імкнуцца пашырыць рады членаў БГКТ з намерам давядзення іх ліку да 6000 у найбліжэйшыя гады.

6. Заахвочваць членаў БГКТ да актыўнага ўдзелу ў грамадскіх чынах накіраваных на ўпарадкаванне нашых вёсак, дарог і будовы культурных аб'ектаў.

7. Старацца наладзіць шырэйшы кантакт з БССР, а таксама абменьванне вопытам з таварыствамі нацыянальных меншасцей у Польшчы.

У ГАЛІНЕ СПРАЎ КУЛЬТУРНЫХ:

1. Увайсці ў кантакт з Міністэрствам унутраных спраў і Міністэрствам культуры з намерам арганізацыі Беларускага дзяржаўнага тэатра з сядзібай у Беластоку з аб'яздовай трупай, якая была б у стане заспакоіць пільныя культурныя патрэбы беларускага насельніцтва Беласточчыны.

2. З увагі на тое, што час трывання радыёгутарак не вычэрпвае абсалютна патрэб насельніцтва, звярнуцца да кампетэнтных устаноў з прапановай пашырэння беларускіх праграм у беластоцкім радыёвяшчанні да 15 мінут у дзень, перасоўваючы іх з паабедняй пары на вячэрнія гадзіны.

3. У сувязі з тым, што лік беларускіх кніжак, якія знаходзяцца ў бібліятэках і бібліятэчных пунктах, не адказвае ўзрастаючым патрэбам, старацца забяспечыць прыплыў новай беларускай літаратуры з БССР.

4. Зыходзячы з палажэння, што літаратурная творчасць мясцовых аўтараў з'яўляецца адным з найбольшых дасягненняў нашага руху, зрабіць намаганні ў кірунку рэгулярнага выдавання штогадовага літаратурнага зборніка, а таксама выдання індывідуальных зборнікаў паасобных аўтараў.

5. Прымаючы пад увагу, што беларускія раёны Беласточчыны з'яўляюцца адным з найцаннейшых этнаграфічных сховішчаў, пачыніць энергічныя крокі ў кірунку будовы беларускага музея ў Гайнаўцы. Не чакаючы на канчатковае вырашэнне гэтай справы прыступіць найхутчэй да збору экспанатаў канцэнтруючы іх у прызначаным да гэтага часовым будынку.

6. Абапіраючыся на ўзорах органаў іншых літаратурных меншасцей забавязаць «Ніву» да выдавання зборнікаў паасобных аўтараў замяшчаючых свае творы ў газеце.

7. Абапіраючыся на дасягненнях мастацкага руху ў многіх беларускіх вёсках старацца пашырыць мастацкую самадзейнасць на тыя раёны, дзе дагэтуль моладзь не праяўляе актыўнасці ў гэтым напрамку.

У ГАЛІНЕ АСВЕТЫ:

1. У сувязі з тым, што ў паветах Дуброўскім і Сакольскім насельніцтва карыстаецца чыстай літаратурнай беларускай мовай, звярнуцца да школьных улад з прапановай адносна ўвядзення беларускай мовы ў агульнаадукацыйны ліцэй у Саколцы.

(Працяг на стар. 2)

Галоўнае праўленне Беларускага грамадска-культурнага таварыства

1. Азябла Янка
2. Альшэўскі Язэп
3. Андрэюк Лідзія
4. Антанюк Уладзімір
5. Баршчэўскі Аляксандр
6. Бялецкая Лідзія
7. Валкавыцкі Георгі
8. Вішэнка Янка
9. Врублеўскі Яўгень
10. Глэмбоцкая Яўгенія
11. Дзун Васіль
12. Другавец Леан
13. Дэмяновіч Макар
14. Карпюк Мікола
15. Кастыцэвіч Яраслаў
16. Кіндзюк Янка
17. Красоўскі Мікола
18. Крэйза Сяргей
19. Ластаўка Пятро
20. Лебядзінскі Мікола
21. Ляшчынскі Кастусь
22. Майсеня Кастусь
23. Макаль Аляксандр
24. Міруць Мікола
25. Нікіцюк Барыс
26. Рафаловіч Аляксандр
27. Рудчык Максім
28. Самоцік Мікола
29. Санюковіч Пётр
30. Семянюк Рыгор
31. Тропак Анастасія
32. Туронак Юры
33. Харкевіч Аляксандр
34. Хмялеўскі Міхась
35. Храноўскі Аляксандр
36. Швед Віктар
37. Шыманюк Сымон
38. Юзвюк Уладзімір

Прэзідыум Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства

1. Хмялеўскі Міхась — старшыня
2. Самоцік Мікола — намеснік
3. Юзвюк Уладзімір — сакратар
4. Бялецкая Лідзія — член
5. Валкавыцкі Георгі „
6. Ластаўка Пятро „
7. Майсеня Кастусь „
8. Рафаловіч Аляксандр „

Рэвізійная камісія

1. Галёнка Хведар — старшыня
2. Грэсь Янка — намеснік
3. Кунах Аляксандр — сакратар
4. Гайдук Мікола — член
5. Кізевіч Пілін „

З IV З'ЕЗДА БГКТ

Папулярныя артысты з «Лявоніхі» Люба Томчык і Аляксандр Каліноўскі сярод дэлегатаў былі такімі ж, як і на сцэне: вясёлымі і мілымі.

Фота: В. Рудчык

ПАДАРОЖЖА НЕ Ў ЧАС

Так назвалі цяперашняе падарожжа па Заходняй Еўропе прэзідэнта ЗША Джона Кенедзі яго найбліжэйшыя палітычныя саветнікі. Трэба згадзіцца з такой апініяй. Кенедзі выбраўся ў ГФР, Ірландыю, Вялікабрытанію і Італію, каб «падладзіць сур'ёзна падарваны атлантыцкі саюз». Ды момант падаспеў для гэтага не найлепшы. З усіх краін, якія наведвае Кенедзі, адна Ірландыя мае ўстабілізаваны ўрад. Але даўно вядома, што яна не адыгрывае вялікай ролі ў НАТО і без энтузіязму адносіцца да гэтай арганізацыі.

Іншыя краіны? Вялікабрытанія і Італія маюць уласныя ўнутраныя канфлікты. Яны з розных крыніц выплываюць у кожнай з краін, але адно маюць супольнае: не дазваляюць правадырам голасна гаварыць аб разбудове мілітарнага саюза. Вялікабрытанія не ратыфікавала яшчэ шматбакавой нуклеарнай сілы НАТО, бо кансерватыўны ўрад яе папаў у вялікі клопат у сувязі з любоўнай афёрай міністра абароны Прафумо. Прэм'еру Макмілану пагражае дымісія, дзе ж тады яму думаць аб перспектывах «умацавання заходняга саюза». У такой сітуацыі яго размовы з Кенедзі, гэта толькі кампанейская гутарка. Зласлівыя кажуць, што Макмілан цяпер для Кенедзі роўны партнёр толькі на... гольфавай пляцоўцы, бо яны абодва любяць гэты спорт. Па-нашаму, вынікам лонданскіх размоў можа быць толькі падмацаванне прэстыжу Макмілана, але не ўмацаванне НАТО. Гэта разумеюць і амерыканцы, і англічане, большасць якіх цяпер схіляецца да апазіцыйнай партыі працы.

У Італіі клопаты падобныя, хоць прычыны крызісу больш сур'ёзныя. Пасля парламенцкіх выбараў, першаму з кандыдатаў на прэм'ера Альда Мора не ўдалося стварыць, хоць па назве, цэнтралевага ўрада. Мора праваліўся, бо прадставіў занадта рэакцыйную праграму свайго ўрада, праграму, якая не ўлічвала ніякіх дамаганняў левага крыла. Тым часам палітычная сітуацыя ў краіне пасля выбараў такая: калі хадэцыя хоча захаваць хоць прытворную дэмакратыю і ўтрымаць свае падарваныя сілы, яна павінна лічыцца з галасамі камуністаў і сацыялістаў. Інакш ёй пагражае адыход на пазіцыю крайняй рэакцыі і, што за тым ідзе, разлад з народам.

Перад прыездам прэзідэнта ЗША хадэцыя выбрала сярэдняе выйсце з цяжкасці. Прэзідэнт Сегні запрапанаваў старшыні парламента Леонэ ўтварыць пераходны ўрад тзв. адміністрацыйны. Вядома аднак, што прэстыж такога ўрада будзе вельмі малы і ён нічога не зможа зрабіць, як толькі з гонарам прыняць амерыканскага прэзідэнта.

Як бачым і рымскія размовы паміж Кенедзі і Леонэ не могуць «падладзіць атлантыцкага саюза».

Астаецца ГФР. Тут Кенедзі быў прыняты з найбольшымі гонарамі. Тут на кароткі час стараліся забыць аб урадавых цяжкасцях, аб хуткім адыходзе канцлера Адэнаўэра. Перад амерыканскім госцем стараліся даказаць, што заходнегерманская палітыка трывалая і нязломная. Рабілася гэта, зразумела, для акрэсленай цэлі. Хоць Кенедзі аказаўся даволі разважлівы ў словах адабрэння «бонскіх дзяржаўных інтарэсаў», то, аднак, Адэнаўэр ужо ў час прывітання на аэрадроме прыпомніў госцю яго абавязацельствы, «што Злучаныя Штаты не дагаворацца з Савецкім Саюзам коштам іншых народаў...» Зразумела, Арэнаўэр думае аб той частцы «нямецкага народа», палітычныя інтарэсы якога сам прадстаўляе. Пацвярджаюць гэта і многія газетныя артыкулы, прамовы і транспарэнты, якімі віталі Кенедзі ў ГФР і Заходнім Берліне. Яны дамагаліся рэваншу і рэвізіі граніц дэмакратычнага Берліна і ГДР.

Значыць, ГФР была адзінай краінай, якая магла задэманстраваць вернасць для заходняга саюза, зразумела, пры ўмове, што гэты саюз будзе выкарыстаны для рэалізацыі намераў бонскай палітыкі. Невядома толькі, ці такое разуменне саюза найбольш адпавядае прэзідэнту ЗША.

Амерыканскія журналісты ў сувязі з паездкай прэзідэнта прыпамінаюць, што Кенедзі ўжо трэці раз наведаў Германію. Першы раз быў там як студэнт у 1939 годзе, другі раз — як журналіст у 1945 годзе. «У час дзвюх гэтых пабывак, — пісала адна з газет, — не магло яму тут падабацца». А цяпер? Адно пэўнае — падарожжа прэзідэнта нельга лічыць удачным, а нас гэта не смуціць.

УЛ. ЛАЗІНСКІ

ПАСТАНОВЫ IV З'ЕЗДА БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

(Працяг са стар. 1)

2. Дабіцца, каб усе дзеці ў беларускім асяроддзі вывучалі родную мову.

3. Пачыніць старанні адносна пабудовы інтэрната для агульнаадукацыйных беларускіх ліцэяў у Гайнаўцы і Бельску.

4. У сувязі з тым, што выпускнікі беларускай філалогіі пры Настаўніцкай студыі ў Беластоку з прычыны сваёй спецыяльнасці абмежаваны ў магчымасці атрымання працы, прапануем зрабіць захады ў напрамку падвойнай беларуска-рускай спецыялізацыі, якая адкрывала б перад настаўнікам новыя перспектывы працы.

5. Г.П. павінна ўключыцца ў вярбоўку кандыдатаў на бел. філалогію ў Варшаўскім універсітэце.

6. У сувязі з тым, што настаўніцтва з'яўляецца галоўнай сілай культурнага і асветнага руху ў вёсцы, шырэй чым да гэтага часу прыцягваць яго да супрацоўніцтва з БГКТ.

Зыходзячы з палажэння, што дзейнасць нашага Таварыства ёсць арганічнай часткай праграмы будовы сацыялізма, захоўваць як найбольш цесную сувязь з ПАРП, Саюзам вясковай моладзі, Саюзам сацыялістычнай моладзі і іншымі грамадскімі і палітычнымі арганізацыямі, развіваючымі дзейнасць у нашай вёсцы.

7. У сувязі з тым, што камісія прапаноў не магла ўвесці ўсіх пастулатаў выступаючых дыскутантаў, забавязаць новае ГП БГКТ да прадумання і рэалізацыі ўсіх прапаноў IV з'езда.

СЁННЯ і 30 ГОД ТАМУ

У канферэнцыйнай зале Павятовага камітэта ПАРП у Саколцы сабралося столькі людзей, што ўсім не хапіла месц. Прыйшлося дастаўляць крэслы на калідоры. Сярод прысутных найбольш сялян. Старыя, з пасі елымі валасамі, з тварамі густа парэзанымі сеткай зморшчын. Прыехалі ў павятовы цэнтр пераважна з далёкіх прылясных вёсак Сакольскага і Беластоцкага паветаў. Побач сядзяць настаўнікі. Гэта ўжо другое пакаленне, якое ўвайшло ў самастойнае жыццё нядаўна — у пасляваенныя гады.

Адны і другія з вялікім зацікаўленнем слухаюць даклада, з якім выступае сакратар прапаганды Павятовага камітэта ПАРП у Саколцы тав. Барыс Нікіцюк.

Для настаўнікаў, хаця яны ў школах вучаць дзяцей гісторыі, гэта, што чуюць, ужо таксама гісторыя. Але ў сялян словы дакладчыка адкрываюць у памяці крыніцу ўспамінаў. Яны ж асабіста тварылі гэтую гісторыю.

30 год таму, позняй восенню 1933 года ўспыхнула вялікая забастоўка лясных рабочых, працуючых у раёнах Супрасля, Сакалды, Чорнай Вёскі і другіх. Бастуючыя патрабавалі павышэння зарплаты і паляпшэння ўмоў працы.

Прадпрыемцы не думалі аднак аб заспакаенні патрабаванняў бастуючых. Яны намагаліся зламаць супраціўленне рабочых, насылаючы ў лес штрэйкбрэхераў. У раёнах зарубкі пад аховай паліцыі з'яўляліся штораз новыя групы людзей з арганізацыі «Стралец», якая супрацоўнічала з урадам, а часам прыязджалі змучаныя голадам, несвядомыя сяляне.

Забастовачны камітэт загадаў: нікога не дапусціць на месца зарубкі. Пачалася

(Працяг на стар. 4)

Спорт

Закончыўся чэмпіянат краіны па футболу. У I лізе без канкурэнцыі аказаліся забрскія шахцёры. Гэта можна сказаць і аб іншых сілезскіх камандах. Чатыры першыя месцы ў турнірнай табліцы I лігі належаць ім: Гурнік, Рух, Заглэмбе, Палонія. Калі да гэтага дакінуць чэмпіёна II лігі (а цяпер ужо навічка I) бытамскія Шамберкі, дык вяршэнства сілезцаў будзе поўнае. Што там і гаварыць, такі Бытам мае аж дзве футбольныя каманды ў I лізе. Нам, беластачанам, трудна проста гэта ўявіць.

Беластоцкі футбол можа толькі далікатна стукнуць у вароты II лігі. Пакуль што, беспаспяхова. У гэтым годзе гэта роля пала на элцкага Мазура (зрэшты, у мінулым таксама) аднак шанцаў на тое, каб зачараваныя вароты адчыніліся, скажам шчыра, няма. Слабыя аргументы!

Калі ў нас пачалася футбольная перадышка, савецкі чэмпіянат толькі раскруціўся ў поўны ход. Мінскія дынамаўцы пасля паражэння з ленінградскім Зенітам (0:2) і нічыёй з данецкім «шахцёрам» (0:0) у апошнім матчы дабіліся перамогі над віцэлідэрам бакінскім Нафтавікам (1:0) і ў турнірнай табліцы займаюць цяпер 7 месца. Надзвычай цікава прадбачваецца наступная сустрэча. Беларусы гуляюць з дагэтуляшнім лідэрам, маскоўскімі дынамаўцамі. Адзначым толькі, што масквічы дагэтуль не прайгралі яшчэ ніводнага матча, а ў іх вароты пападаючыя 15 дагэтуляшніх праціўнікаў патрапілі забіць толькі 3 галы.

Аут

БГКТ Хроніка

■ Гурток БГКТ у Арэшкаве (Гайнаўскі павет), які ўзначальваецца кіраўніком мясцовай святліцы Верай Філіпюк, у сувязі з «Годам Беластоцкай Зямлі» арганізаваў выстаўку народнай вышыўкі і ткацтва.

■ Апошнім часам арганізаваўся ў Вульцы Нурэцкай мастацкі калектыў песні і танца Сямяціцкага аддзела БГКТ. Кіруе ім старшыня аддзела Анатоль Мартыновіч. Хор гэтага калектыва даў ужо некалькі канцэртаў.

■ Нядаўна ў Варшаўскім аддзеле БГКТ адбылася сустрэча з прафесарам Міхасём Лазаруком, які даканаў ацэны апошніх літаратурных выданняў БГКТ, а менавіта зборніка «Белавежскія матывы», «Мой родны кут» і літаратурнай часткі календара 1963 года.

■ Сакольскі аддзел БГКТ арганізаваў для школы ў Мінькоўцах экскурсію ў Варшаву.

■ 9-ы клас беларускага Гайнаўскага ліцэя пад кіраўніцтвам сваёй выхавацельніцы выступаў у аддзеле БГКТ у Доме настаўніка з п'есай «Раскіданае гняздо». Гэтыя ж самыя вучні, самадзейнікі, на запрашэнне гуртка БГКТ з Арэшкава далі канцэрт у тамтэйшай святліцы.

■ ПЗГС супольна з аддзелам БГКТ у Гайнаўцы за актыўную дзейнасць гуртка БГКТ у Скупаве ўзнагародзіў яго радыёпрыёмнікам «Сэрэнада».

■ Члены гуртка БГКТ з Піражкоў (Сакольшчына) разам са школьнікамі мясцовай школы выязджалі на экскурсію ў Варшаву.

■ Драмгурток БГКТ у Грэдэлях выступаў з пастаноўкай «Міхалка» ў Орлі і Кнарыдах.

■ Гурток БГКТ у Галадах супольна з Саюзам сялянскай моладзі арганізаваў у сваёй святліцы танцавальную вечарыну.

■ Гурток БГКТ у Паўлах (Бельскі павет) выязджаў нядаўна ў тэатр у Беласток на пастаноўку «Летняя забава».

Остбург быў узбударажаны выпадкам. З рук у рукі пераходзіла газета, на першай старонцы якой было надрукавана паведамленне аб трагічнай смерці двух чынаў абвершты і шафёра. Ноччу, гаварылася ў газеце, у час службовай паездкі, машына, у якой знаходзіліся ўсе трое, раптам страціла кіраванне і звалілася з крутога абрыву ў Эльбу.

Зразумела, у абверы не ашукваліся адносна праўдзівай прычыны смерці контрразведчыкаў. Упіц у няшчасны выпадак не верыў.

Усё пацвердзілася, калі трупы выцягнулі з ракі. Медыцынскія эксперты ўстанавілі, што штурмбанфюрэр Бекер і шафёр перасталі дыхаць яшчэ да таго, як трапілі ў ваду.

Генерал Упіц па-філасофску ўспрыняў вестку аб смерці працаўнікоў абвера — ідзе вайна, і яна не

173

абыходзіцца без ахвяр. Хвалявала іншае: хто быў арганізатарам аперацыі, якую правялі так дакладна і дзёрзка? І Упіц прыйшоў да вываду, што працавалі тыя самыя рускія разведчыкі, якіх ён нарэшце перагуляў і прымусіў перабазавацца з Карлслуста ў Остбург. Ён канчаткова ўпэўніўся ў гэтай здагадцы, калі атрымаў паведамленне аб зникненні «Зялёнага». Дзе агент? — пытаў сябе Упіц і адказваў: захоплены рускімі разведчыкамі. Бо першае, што павінны былі зрабіць рускія пасля прыбыцця ў Остбург — гэта адшукаць зваршчыка Вісбаха, на расказе якога абгрунтоўваў усе свае паказанні перабежчык Хоман. Вось яны і зрабілі гэта, прычым зрабілі быстра і ўмела. Цяпер трымаюць Вісбаха пад назіраннем, бо ведаюць аб ім толькі са слоў Хомана і, зразумела, дакладна вывучаюць, перш чым даверыцца... Зразумела, цяпер, у першыя дні, Вісбах маўчыць.

Але за яго можна быць спакойным, ён ужо патрапіць паслаць у абвер звестачку!

Недзе ў куточку розуму паварушылася трывожная думка: а раптам рускім удалося ўстанавіць праўдзівую ролю Вісбаха ў справе з архівамі? Але Упіц адагнаў яе; камбінацыя была выканана беззаганна; нават у выпадку, калі рускія і разгадалі яе, яны шмат не даб'юцца. Упіц быў прадбачлівы, і агент не ведае, дзе размешчаны тайнік. Значыць, і ў гэтым выпадку «Зялёнаму» не застанецца нічога іншага, апрача як стаяць на тым, што ўсё расказанае ім аб тайніку — праўда.

174

Падумаўшы так, Упіц пачаў рыхтаваць канчатковы этап аперацыі.

Аднак былі абставіны, якія перашкаджалі эсэсаўскаму генералу цалкам сканцэнтравацца на рабоце. Упіц толькі што атрымаў матэрыялы, якія сведчылі аб тым, што «верхавінкавая апазіцыя», якая рыхтавала замах на фюрэра, пацярпела рашучае паражэнне. Перамог Гітлер.

Зрэшты, чытаючы паміж радкамі, генерал бачыў, што загаворшчыкі праваліліся зусім не таму, што так ужо моцным і неперамажным быў той, каго яны збіраліся знішчыць. Справа была ў іншым. Кіраўнікі загавору — генерал-палкоўнік Бэк, які меў намер узначаліць дзяржаву, і генерал-фельдмаршал Віцлебэн, які меў быць галоўнакамандуючым вермахтам, — проста аказаліся шматамі, дзейнічалі не рашуча. Дала аб сабе знаць і глухая варожасць, якая ўжо шмат год радзіла гітлераўскі генералітэт. Так, у рашучы момант фельдмаршалы Ромэль і фон Ключэ спалохаліся і здрадзілі свайго калегу па загаворы генерала фон Штульпнагеля.

Гітлер люта распраўіўся з путчыстамі. Членаў «верхавінкавай апазіцыі» расстрэльвалі, труцілі ядамі, падвешвалі на жалезных круках, падчапіўшы за бок, пад падбародак або пад рабро, крушылі ім косці, вывaрачвалі суставы. І Упіц дзякаваў Богу за тое, што астаўся збоку ад усёй гэтай задумы.

Ён разумеў сапраўдную прычыну лютасці фюрэ-

175

КАЛЕЙДАСКОП IV З'ЕЗДА БГКТ

Фота: В. РУДЧЫК

Кастусь Майсеня (Гайнаўка): — У пабудове крамаў ПЗГС у вёсках Гайнаўскага павета шмат працы ўлажыла беларускае насельніцтва ў грамадскім чыне (на 3 млн. зл.).

Якуб Куршэль (Сакольшчына): — Санацыйная ўлада душыла ўсялякія праявы беларускага руху, не прызнавалі нам ніякіх правоў. Сёння мы ў братняй сям'і народаў, маем роўныя правы.

Аляксандр Баршчэўскі (старшыня камісіі пастаноў): — На падставе справаздачнага даклада, дыскусіі і справаздачы Рэвізійнай камісіі прапануем З'езду да зацверджання наступныя пастулаты, якія ў выпадку падтрымкі з боку дэлегатаў павінны стацца асновай праграмнай дзейнасці БГКТ у бліжэйшыя гады. (Ад сябе заўважым, што З'езд аднагалосна прыняў прапановы Камісіі. Пастановы З'езда ў іншым месцы).

Тав. Баярскі («Нашае Слова»): — У вас паважныя дасягненні. Можам ад вас многа навучыцца. Нашае супрацоўніцтва павінна штораз больш умацоўвацца.

Сур'ёзнасць і задавальненне можна прачытаць на тварах дэлегатаў. Гэтымі характэрнымі рысамі выдзяляўся IУ З'езд.

Танцавальная група Калектыву песні і танца пры ГП БГКТ адзначалася цёплымі словамі ў справаздачным дакладзе ГП БГКТ. Тэмпераментным танцам яна паказала, што поўнасцю заслужыла на высокую ацэнку.

Самадзейнікам з Левак (Бельскі павет) выступаць перад патрабавальнай аўдыторыяй не ўпершыню. Не так даўно яны са сваім несмяротным «Здарэннем на кірмашы» пабывалі нават у Палацы культуры і навукі ў Варшаве.

ра. Справы ішлі ўсё горш. Апошнія даныя: рускія перайшлі Нёман і апынуліся ля самых граніц Германіі. Англічане і амерыканцы, зразумеўшы, урэшце, што рускія арміі і без іх дапамогі могуць скруціць шыю германскаму фашызму, раптам заспяшалі. Адкрыццё другога фронта, якое адкладвалася два гады, адбылося. Саюзнікі высадзіліся ў Нармандыі.

Так, Гітлеру было ад чаго лютаваць. Ён разумеў: толькі надзвычайныя сродкі, толькі тэрор можа прымусіць краіну працягваць вайну...

Увайшоў ад'ютант. Ён прынёс шыфроўку. Галоўнае імперскае ўпраўленне бяспекі адказваючы на паведамленне Упіца аб Асвенціме пісала: руская ваеннапалоннага па клічцы Андрэй узялі, але нічога ад яго не дабіліся. Ён знішчаны.

Неўзабаве Упіцу падалі іншае паведамленне. Радыёбюро абвера заўважыла: невядомы перадатчык, які дзейнічаў з раёну Карлсцуста, ужо дзесяць дзён маўчыць. Затое заўважана незарэгістраваная рацыя, «почырк» работы якой той самы, што і карлсуцкай станцыі, але дзейнічае яна ўжо з раёну Остбурга.

Невядомая рацыя!.. Ваенная контрразведка выявіла яе сігналы ўжо даўно, год назад. Але станцыю доўга не ўдавалася запеленгаваць — яна карысталася спецыяльнай антэнай, якая пасылала радыёсігналы вузкім пучком, паведамленні ж былі заўсёды кароткімі, і гэта перашкаджала ў працы пеленгатараў. Урэшце, устанавілі, што яна дзейні-

176

чае з раёну Карлсцуста. Былі зроблены ўсе меры, каб знайсці і ліквідаваць станцыю. Аднак гэта не ўдалося — рацыя працавала па вельмі складанай сістэме чаргавання частот, дзён і гадзін перадач, і гэта зводзіла на нішто ўсе намаганні контрразведкі. Да таго ж, дзейнічала яна з розных месц раёна. Не менш цяжкай справай аказалася расшыфроўка перахопленых радыяграм. Толькі адзін раз удалося дабіцца частковага поспеху і прачытаць кароценькае паведамленне. А потым станцыя перайшла на новы код, які нельга было разгадаць. У абверы падазравалі, што ўладальнікі тайнага перадатчыка прымяняюць спецыяльную шыфравальную машынку — чартоўскае вынаходства рускіх, аб якім у германскай ваеннай контрразведцы ходзяць толькі сумныя чуткі. Але і адной расшыфраванай радыяграмы аказалася дастаткова, каб у абверы перапалохаліся — дык у паведамленні была гутарка аб тайным схові шчы архіваў, і перадала гэтыя даныя рацыя, якая знаходзілася ў Карлсцусе, гэта значыць менавіта там, дзе і размешчана сховішча!..

Пасля гэтага і задумаў Упіц сваю камбінацыю з закідкай цераз лінію фронта агента і перабежчыка.

Упіц зноў прачытаў атрыманую шыфроўку. Расселіся апошнія сумненні. Цяпер ён быў упэўнены, што дабіўся свайго. Калі з Карлсцуста ў Остбург перабазавала рацыя рускіх, то з ёй, зразумела, перамясціліся і яе гаспадары. І так, савецкая разведка перанацэлена на Остбург.

177

Групенфюрэр аблегчана ўздыхнуў.

Вечарам Упіца чакаў яшчэ адзін сюрпрыз.

Ад'ютант увёў наведвальніка. Гэта быў чалавек, на разведку якога фактычна цяпер працаваў Упіц.

— Вы? — толькі і змог вымавіць групенфюрэр.

— Як бачыце, я, — усміхнуўся госць.

Наведвальнік нядбайна кінуў на спінку крэсла пыльнік, шпырнуў туды ж капялюш, усеўся.

— Ну, — сказаў ён, выпускаючы клуб дыму, — як ідуць нашы справы, дарагі Упіц?

* * *

А ў гэты дзень у Маскве генерал Лыкаў і Рыбін уселіся за маленькі столік ля акна. Лыкаў паклаў перад сабой ліст паперы, пахлопаў па ім рукой. Гэта было падрыхтаванае спецыяльнай службай апаратыўнае паведамленне. Указвалася: у Берліне заўважана з'яўленне Фрэда Тэдэра, адказнага прадстаўніка кіраўніка іншаземнай разведкі. Тэдэр быў канспіратыўна прыняты начальнікам першага ўпраўлення абвера, генералам Эрвінам Лахузенам. Затым ён знік.

Сёння Сэдэр з'явіўся ў Остбургу, дзе сустрэўся таксама тайна, з групенфюрэрам Упіцам. Мэта сустрэчы не ўстаноўлена.

(Працяг на стар. 7)

178

СЁННЯ і 30 ГОД ТАМУ

(Працяг са стар. 2)

сапраўдная вайна са штрэйкбрэхерамі. Перамаглі, зразумела, рабочыя. Забастоўка зацягвалася. Тады паліцыя правіла новую правакацыю. Яна арыштавала членаў забастовачнага камітэта пад закідам падпалення дзвюх клуняў, якія ў сапраўднасці падпалілі самі паліцаі. Арыштаваных пасадзілі ў Шудзялаўскім паліцэйскім участку.

Вестка аб гэтай агіднай правакацыі маланкай праляцела праз навакольныя вёскі. Рабочыя і сяляне кіпелі ад злосці. Кругом адбываліся сходы, мітынгі. Адзін з такіх мітынгаў нададзілі камуністы непасрэдна перад Шудзялаўскім участкам паліцыі. Сабраўшыеся патрабавалі ад каменданта выдачы арыштаваных. У адказ пасыпаліся вінтовачныя залпы. На шудзялаўскім бруку навек засталіся рабочы Хомчык. Паласпеўшыя ў той жа час новыя транспарты паліцаяў разагналі ўдзельнікаў мітынгу. Пачалося адначасова паляванне на людзей. Пасыпаліся масавыя арышты. Арыштаваных па-зверску катавала паліцыя.

Ані паліцэйскі тэрор, ані насыланне штрэйкбрэхераў не зламалі стойкасці бастуючых. Забастоўка не толькі прадаўжалася, але яшчэ пашыралася яна на новыя лясныя раёны, а нават перакінулася аж на Слонімшчыну. Бастуючым памагалі рабочыя Беластока і мясцовыя сяляне. Яны пасылалі ім грошы і харчовыя прадукты.

Урэшце — пад канец студзеня 1934 года — улады і прадпрыемцы вымушаны былі прыняць патрабаванні бастуючых. Забастоўка закончылася поўнай перамогай рабочых лясного промыслу Сакольскага і Беластоцкага паветаў.

Вось гэтым знамянальным падзеям у рабоча-сялянскім руху была прысвечана сустрэча экзекутывы Паветовага камітэта ПАРП у Сакольцы з удзельнікамі гэтай буйнай забастоўкі.

Забастоўка лясных рабочых Сакольскага і Беластоцкага паветаў з'яўляецца адной са слаўтых старонак гісторыі рэвалюцыйнага руху працоўных Беласточчыны. Гэтая старонка, на жаль, мала яшчэ вядомая. Таму несумненна вернемся яшчэ да падзей, аб якіх мова, каб шырэй расказаць чытачам пра сапраўды геройчныя змаганні рабочых Сакольскага і Беластоцкага паветаў за права да хлеба і працы.

В. Рудчык

ПРАДУКЦЫЙНЫЯ СПУЛДЗЕЛЬНІ Ў ГАЙНАЎСКІМ ПАВЕЦЕ

У нашым павеце існуе 6 спулдзельняў прадукцыйных: у Бельшчызне, Крыўцу, Васьках, Макаўцы, Старакорніне і Тынявічах. Большасць з іх утваралася ў 1950—53 гадах. Да сёння вядуць яны калектыўную гаспадарку. З кожным годам узрастае агульны даход і маёмасць спулдзельні. Напрыклад, у Васьках маёмасць спулдзельні склала ў суме каля 1,5 мільёна злотых, а ў Крыўцу і Бельшчызне звыш 1 млн. зл.

Нядаўна Прэзідыум ПРН у Гайнаўцы на сваім выязным пасяджэнні ў Ваські разглядзіла дзейнасць спулдзельні прадукцыйнай існуючай у гэтай вёсцы.

Перад разгледжаннем інфармацыі члены Прэзідыум на чале са старшынёю Аляксандрам Хілецкім наведалі гаспадарку спулдзельні, агледзілі пагалоўе свіней, быдла, сельскагаспадарчыя машыны і абсталяванне спулдзельні.

Прэзідыум перш за ўсё звярнула ўвагу на фінансавагаспадарчую дзейнасць спулдзельні.

Паводле інфармацыі, з якою пазнаёміла Прэзідыум праўленне спулдзельні, вынікае, што агульная плошча ворнай зямлі спулдзельні складае звыш 140 гектараў. У мінулым годзе атрымалі 15,5 ц. жыта з га, 11,17 ц. пшаніцы, 17,80 ц. аўса. Сярэдні ўраджай 4 асноўных збожжавых культур з 1 га склаў 12,89 ц.

На 100 га ў сярэднім прыпадае па 20 штук быдла, свіней — 16 штук.

У мінулым годзе члены спулдзельні выпрацавалі 4940 працадзён. Працадзень у сярэднім выносіць каля 40 злотых.

Зараз спулдзельня прадукцыйная ў Васьках мае на сваім конце 56 тысяч злотых. Гэтай сумы хопіць на забеспячэнне рэалізацыі гаспадарчых планаў.

Каб палепшыць працу і пабольшыць даходы спулдзельцы рашылі заінсталяваць аўтаматычныя паідлы. Інсталяцыя ўжо амаль закончана. Цяжкасці толькі з дастаўкай вады. Гэтая справа будзе закончана толькі тады, калі будзе пабудаваны глыбінны калодзеж і водапровад. Аддзел гаспадаркі камунальнай і мешканёвай Прэзідыум ПРН абяцае, што ў будучым годзе водаправоднае абсталяванне будзе гатовае.

У 1964 годзе спулдзельня ў Васьках мае намер пабудаваць кузню коштам 30 тысяч злотых, якая паможа пры рамонце машын і гаспадарчых прылад. Цяпер сапсаваныя машыны спулдзельцы рамантуюць у Нарве ў ПОМ-е.

Разглядаючы гаспадарку спулдзельняў прадукцыйных нашага павета на прыкладзе спулдзельні ў Васьках Прэзідыум ПРН пераканалася, што калектыўная гаспадарка развіваецца паспяхова і правільна. Спулдзельні з'яўляюцца прапагандыстамі агратэхнічнага прагрэсу на вёсцы. Купляюць яны на супольнае карыстанне машыны і гаспадарчыя прылады, без якіх не можа і быць гаворкі аб прагрэсе ў сельскай гаспадарцы.

Дзяржава дапамагае спулдзельням. Дапамога гэтая заключаецца ў першынстве пакупкі насення і штучнага ўгнаення, атрыманні крэдытаў, падатковых ільгот і абавязковых паставак, а таксама ў забеспячэнні пенсіі па старасці і інваліднасці. Пенсіі па старасці атрымоўвае ў нашым павеце 15 членаў спулдзельні прадукцыйнай.

Дзякуючы дапамозе дзяржавы прадукцыйныя спулдзельні добра развіваюцца і маюць высокія дасягненні.

УЛАДЗІМІР САЦ
Гайнаўка

З ПІСЕМ ЗЕМЛЯКОЎ

ХЦІВАСЦЬ

Маю я за Радэлявым беразняком кавалак луга харошага з травою буйнаю. Ад таго часу, калі памёр мой Толік і адна засталася ўдавою, занядбала ўсё, не ў галаве мне было за гнаямі ўсякімі старацца і да «спулдзельні» ездзіць дзеці зямлю даглядаць. Зрэшты, знаюся я на гаспадарцы ўсё роўна бы тамтая курыца на перцы... Марнее лужок з году ў год, штораз менш вазоў сена прывожу ў гумно, але кароўцы якасці хапае яго на цэлую зіму аж да сярэдзіны пасту вялікага.

Летась папрасіла да касьбы Аляксандравага Ваську, што да Міркі ходзіць, і ён, хлопец працавіты, абяцаў за два дні ўправіцца з работаю. Ранкам заходзіць у хату Васька і цвердзіць, талкуе мне, што сусед Міхась задалёка косіць і ў мой лужок укасіўся на якіх тры крокаў. Бо сасніна такая пакірачаная, якая на бугры завалася, дык расла якраз на нашай граніцы — гэта праўда. А цяпер апынулася яна раптам далёка на Міхасёвай пляцоўцы? Дрэвы не ходзяць, значыць, крыецца тут хітрасць людская. Пайшла я сама глядзець граніцы прыдзеленых і, як на тое, Міхася напаткала непадалёку. Кажу яму, каб не крыўдзіў мяне і па добрай волі ўступіў не сваё, вядома, чалавек не святы, памыліцца можа. Але ён, дзе там, закрычаў, каб уцякала вон, бо касою лыдкі парэжа і да смерці прагнію ў ложку валяючыся. Ну, думаю, недачаканне тваё! І пабегла яшчэ раз межы мераць. Няма чаго па-пустому языком малоць, несправядлівасць ды хцівасць адразу ў вочы кінулася! Як не круці, справа пэўная! Надзелы лугоў жа ж былі роўныя шырынёю і ў адным, і ў другім канцах, а мой лужок спачатку шырэйшым аказаўся чымсьці ў нізку, дзе ўжо лес пачынаецца. Ні з таго, ні з сяго раптам на клін падобным зрабіўся!

З мужчынам упартым не наваюю; бачу, мусова ўрадніка прыперці з павета, значыць, мярнічага завясці сюды трэба і паказаць яму ўсенька, як чаўпуць людзі блізкія! Няхай награзіць Міхасіску гэтаму за камбінацыі нахабныя, нябось, да асобы такой не палезе з касою біцца, бо зараз жа суд засудзіць на пару месяцаў.

Так і зрабіла. Калі толькі мярнічы пачаў спраўджаць, у планы свае прыглядацца, які з сабою прывёз, тут - як - тут і Міхась аднекуль паявіўся засопшыся, хаця нікому не казала пра бяду набалелую. У вёсцы аднак нічога ўтаіць немагчыма, умомант разнясуць па хатах навіну кожную. Стаю я ля лазняку і трымаю за канец ленты, а мярнічы прайшоў па другі бок шырыню мераць. Тым часам Міхась дзыгам наўпрасткі да пана гарадскога прыбіўся ды пачаў штосьці мармытаць перад ім, але той усяго рукамі замахаў. Міхась надабрыдлівы не адступаецца, круціцца, як сабака на ўвязі, разглядаецца, чакае нецярпліва.

Мо' з гадзіну прайшло, аж паклікаў мярнічы мяне і да Міхася крыкнуў, каб ён падышоў бліжэй. Тады сказаў голасам такім, што сэрца павеселела. Вось, прыказаў Міхасю не выкошваць далей, чым да сасны пакручанай, бо інакшай кару шпарне ажно міла будзе!

Здавалася, кончылася ўрэшце валакіта дурная ды праз тыдзень ачуняў Міхась ад страху і давай са сваркамі перапыняць на дарозе. Абазваў мяне скнэраю - самаедкаю, якая нат' мужа роднага ў магілу загнала, шкадуючы мяса ў жніво... Чулі?! Гаспадарку дашчэнту прапушчу, хабілёў начамі поячы гарэлкаю... Каб ён аслёп, калі хоць разок бачыў мяне з мужчынам якім!? Нібы за адзінюсенькі пракос луга засудзіць хацела суседа невінаватага, бо ж лішні пракос чужкі кожнаму можа здарыцца. Бачыш яго, ён не ведаў аб тым, што ўкасіўся не ў сваё! І так, кажа, луг змарную, сама не скарыстаю і каму не даю!.. Сволач, гэты Міхась, а не сусед добразычлівы! Замест дапамагчы яшчэ кабеціне адзінокай дык, чуеш, што ён ляпяе!? Бессаромнік і хцівец ненасытны!

Проста, плакаць хочацца...

АДОЛЬ КАСТРЫЦА

ВІНЦУК САВА

1. ЯК СІМКА ПЁК БУЛЬБУ

Хмары неспадзявана зніклі, і жоўтыя праменні асенняга сонца азалацілі прамокшую зямлю. Людзі высыпаліся ў поле капаць бульбу, буракі. Выйшаў і Піліп з жонкаю, загадаўшы сяміґадоваму Сімку пільнаваць маленькую Галю.

Сімка важна надуў губы. Глядзіце, хто я такі, сам гаспадар у хаце. Але глядзець не было каму, і таму роля гаспадара хутка яму надакучыла. Паглядзеў непрыязна на сястрычку. Вунь яго таварышы па вуліцы гарцуюць, а ён мусіць гэтую смаркулю пільнаваць.

А «смаркуля» ў гэты час займалася цікавым эксперыментам. Яна брала нагу і прабавала пасмактаць вялікі палец. Але нага вырывалася з рук і ўцякала. Гэта раздражніла Галю. Яна заёрзалася, заплакала, але вымушана была зада оліцца пальцам рукі, які аказаўся больш паслухмяным. Гэта супакоіла яе, яна заснула.

— Цяпер можна пагуляць, — падумаў Сімка і выбег на вуліцу. Там ён сустрэў Грышку, Юрку і Маню, з якімі пачаў гульню ў хованкі.

Раптам ён пачуў крык Галі. Ён пабег дамоў, Галя, абудзіўшыся, дзерлася на ўсё горла, брыкала нагамі і патрасала кулачкамі. Ледзь удалося замкнуць рот соскай.

Дзеці, не дачакаўшыся таварыша па гульні, прыйшлі да яго ў памяшканне.

Давайце распалім вогнішча і напячэм бульбы, — запрапанаваў Сімка. Усім спадабалася прапанова.

— А дзе будзем распальваць?

— Тут, пасярэдзіне хаты.

Дзеці нацягнулі з двара галля і паклалі пасярэдзіне хаты. Сімка выцягнуў з калыскі Галю і пасадзіў на падлозе на посцілцы. Хай і яна паўглядаецца.

Маленькі агеньчык рос на вачах і хутка шугануў аж пад сталяванне. Хата напоўнілася дымам, а агонь пачаў бушаваць па ўсім памяшканні, абсыпаючы дзяцей пякучымі іскрамі. Дзеці без памяці кінуліся за дзверы. Толькі Галя, упаўшы на плечы, крычала на ўвесь голас.

2. ПОДЗВІГ МАРТЫ І ЎЗНАГАРОДА

Марта ляжала каля буды ляскаючы час ад часу зубамі на дакучлівыя асеннія мухі. Але мух было многа. Калі каторую ўдалося злавіць, дык на яе месца з'яўлялася некалькі. Бачучы, што не пераловіць назойлівых насякомых, Марта ўткнула морду ў лапы і задрамала, рухаючы толькі час ад часу вушамі.

Марта — гэта старая сука дзеда Сымона. Ніхто не памятае колькі ёй год. Дзеці, якія гулялі з ёю, калі была шчанём, раз'ехаліся па свеце і маюць ужо свае сем'і. Сымон, які ў той час быў мужчынам поўным сіл, прыгорбіўся і пасівеў. Страціўшы ў час вайны сям'ю, ён жыў сам, як кол, і ўсю яго жывёлу станавіла Марта. Старасць давала сябе адчуць і Марце.

Назваў яе гэтак адзін жэўжык па злосці за тое, што не дазволіла яму красці яблык у Сымонавым садзе. Мартай жа называлася старая жанчына, з якой ён меў свае рахункі за падраныя вушы. Балелі яму не столькі вушы, колькі тое, што даўся старой злавіць у яе садзе. Называючы яе імем сучку, ён парахаваўся гэтым самым з адной і другой.

Дзецям спадабалася гэтая клічка, і яна так прыліпла да сучкі, што потым і сам гаспадар пачаў яе клікаць гэтым імем. І хаця гэтае імя мела выра-

СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА БЕЗ ТАЯМНІЦ

МАЛОЕ ЖНІВО

Вясна, сяўба, угнойванне... І ўжо жніво. Пакуль што толькі тзв. малое жніво, гэта значыць уборка рапсу і лопуху.

У паўднёвым раёне Беласточчыны алеістыя расліны вельмі ахвотна вырошчваюцца. ПГР Каменны Двор засеяў 10 га эліты, Бобра Вялікая — 12 га, а Кнышын — 15 га. У гэтым годзе вялікая колькасць плантацый вымерзла, але на гэта няма ніякай рады.

Варта ведаць, што рапс паходзіць з горных раёнаў Кітая, Неапаля і суседскіх краін. У палявым вырошчванні ў шырэйшым маштабе быў толькі ў XVII стагоддзі. У Польшчы змяшчае першую заметку аб рапсе Кшыштоф Клюк у 1781 годзе. У Зельніку выданым у Кракаве Сырэньюш піша пра рапс, які расце дзіка, як пра лекавую расліну.

Алеістыя расліны сёння вырошчваюць ахвотна. Даюць яны цэнную сыравіну для тлушчавай прамысловасці. Насенне змяшчае ў сабе каля 50% тлушчу. Рэнтабельнасць плантацыі высокая.

Набліжаецца тэрмін уборкі рапсу і лопуху. Каб злавіць найлепшы тэрмін уборкі жніва, мы павінны кожны дзень правяраць насенне ў лушчынах. Кожны дзень затрымвання пагражае вялікімі затратамі, а насенне сабранае раней моршчыцца і мае меншую тэхналагічную вартасць.

Тэрмін уборкі алеістых раслін прыпадае тады, калі насенне пачынае на баках і ўнізе набіраць брунатнага колеру (калі расціраем у далоні — яно не распадаецца). Найчасцей выступае гэта ў І дэкадзе ліпеня, што залежыць галоўным чынам ад надвор'я.

Шматлікія доследы праведзеныя ў краіне (таксама і на Беласточчыне) выказваюць вялікія хістанні ў змесіве тлушчу, у залежнасці ад тэрміну ўборкі. І так, рапс сабраны ўжо 6 мая меў 11,9% тлушчу, 21 мая — 24,1%, 3 чэрвеня — 40,9%. У пазнейшы перыяд наступае даспяванне насення.

Уборку рапсу праводзім раніцай, калі ёсць яшчэ раса. Забяспечвае гэта перад стратамі, якія атрымліваюцца з прычын механічных страсенняў. Можам жаць уручную і пры дапамозе касілкі, жняяркі і снопавязалкі (уручную можна збіраць трохі пазней).

Рапс звязваецца ў свабодныя снапкі, ставіцца ў падвойныя копы (або прыкрываецца саломаю). Звозка адбываецца тады, калі нельга сарваць скуркі са сцябла. Вазы трэба абавязкова высцілаць плахтамі, таму што сухія лушчыны трэскаюць і насенне высыпаецца.

Апошнім часам вельмі модным з'яўляецца двухфазавы спосаб уборкі рапсу. Заключаецца ён у скашэнні раслін на пракосы. Пасля таго, як прасушыцца рапс, спецыяльная машына падае яго з пракосаў і малоціць.

У вырошчванні рапсу маем ужо традыцыі. Многія беластоцкія сяляне атрымоўваюць з гэтага агромныя даходы. Няхай тады сёлеташняя зіма, якая так надакучыла і нам і палявым раслінам, не адстрашвае нікога ад кантрактацыі. Не заўсёды бывае такая суровая зіма, а рапс дае тысячы злотых даходу.

Інж. М. СУХАЖЭБРСКІ

ФАЛЬКЛОР БЕЛАСТОЧЧЫНЫ

НЕРАЗУМНЫ ЗЯЦЬ

У адным сяле пажаніліся двое маладых людзей. Зося і Якім. Муж быў аднак без розуму і вялікім ленюхом. Калі жонка пайшла на працу, муж пайшоў да бацькоў жонкі. Ён зайшоў і сказаў:

— Здаровы былі! Казала жонка, каб вы штонебудзь далі.

Бацькі думаюць, што ў іх няма мяса, і далі мяса. Калі мужык вяртаўся дамоў, на яго напалі сабакі. Ледзь дабег дадому, і мяса ўсё выкінуў сабакам. Жонка вярнулася і запытала, што яму далі яе бацькі.

— Далі то далі, але ўсё сабакі з'елі.

— Вось які ты дурны! Узяў бы мяса пасаліў, парубаў і ў каструлю палажыў, — сказала жонка.

На другі дзень зноў паехаў мужык да бацькоў жонкі.

— Здаровы былі! Казала Зося, каб шчэ што далі! — загаварыў Якім.

Бацькі бачаць, што іх Якімка аборваны, яны і далі гарнітур. Муж прыехаў дадому, парубаў гарнітур, пасаліў і паклаў у каструлю. Прыйшла жонка.

— Ну, што далі? — запытала.

— Далі. Пабач там у каструлі, — адказаў муж.

— Вось які ты дурань! Гарнітур трэба было прынесці, убіць гвоздзік і павесіць на шнурочку.

На трэці дзень ізноў пайшоў Якімка да жончыных бацькоў.

— Здаровы былі! Казала Зося, каб шчэ што далі, — сказаў зяць.

— Што ж яму даць? — думаюць бацькі і далі дзіця.

— Можа дурань — Якімка будзе яго забаўляць і не стане да нас хадзіць? — сказала цёшча мужу.

Якімка прынёс дзіця, убіў гвоздзік у сцяне, звіў вяровачку і павесіў дзіця. Прыходзіць жонка і аж за галаву ўзялася. Давай крычаць:

— Што ж ты зрабіў, нахабнік! Дзіця трэба ж было прынесці, палажыць на печ у цяпле, накарміць кашкай. Потым вырас бы нам сынок, статак пасвіў бы і нам лепш жылося б.

Пайшоў на другі дзень Якімка ізноў прасіць:

— Казала жонка, каб яшчэ што далі.

Думае цёшча, пэўна каровы не маюць і няма малака дзіцяці. І далі яны карову. Прывёў дурань карову, зацягнуў на печ, палажыў і давай кашкай карміць. Прыехала жонка з поля і аж зайшлася ад праклёнаў.

— Дурню ты! — крычала. — Трэба было яе завесці ў хлеў, даць сена а ты на печ зацягнуў, — гаварыла жонка.

— То я заўтра зноў пайду, чаго крычыш, я карову ледзь на печ зацягнуў, — адгаварваўся муж.

Заўтра яшчэ цёмна пабег Якімка да бацькоў Зоські.

— Здаровы былі! Дачка казала, каб шчэ што далі, — папрасіў.

Бацька Зосі думае: «Пайду і пабачу, чаго ім яшчэ не хапае». Якім прывёў бацьку ў хату, прывязаў на ланцуг да сцяны, укінуў сена і прыйшоў дахаты. Чакае жонкі. Аж прыйшла вечарам жонка.

— Ну, што далі? — спытала.

— Далі, вунь там у хляве стаіць, — адказаў Якімка. — Ледзь прывязаў.

Зося прыйшла, аж тут бачыць — бацька яе стаіць. Прывяла дачка бацьку дахаты. Ён і кажа:

— Прашу вас да сябе ў госці, можа і твой дурань падабрэе і паразумнее. Збірайцеся, паедзем.

Якімка — дурань многа вельмі еў. Жонка і кажа яму:

— Ты многа ясі і людзі з нас будуць смяяцца. Калі я наступлю табе на нагу, ты кідай ложку.

Так і паехалі Якімка і Зося ў госці. Бацькі Зосі добра любілі пачаставаць. Дапаў наш Якімка і давай есці, ажно вушы трасуцца. Бачыць гэта жонка і наступіла яму на нагу. Якімка неахвотна пакінуў есці. Бацькі просяць яго есці, а ён кажа:

— Я і дома не галодны. больш не хачу.

Вечарам госці пайшлі спаць. Галодны Якімка будзіць жонку:

— Я есці хачу, Зося, есці хачу.

Зося і кажа:

— Ідзі там на паліцы стаяць вараніцы, ідзі і паеш сабе.

Якімка намацаў на пячы ў кошыку штосьці мяккае і давай есці. Варэнікі варушыліся, але ён еў і апошняга няе жонцы.

— Зося, на і табе, — прасіў.

Але потым і апошняга з'еў. Яшчэ да світання ўстае жонка, а ён цэлы ў крыві.

— Што ж ты еў, што так лэцкаўся? — здзівілася.

— Я там у кошыку варэнікі паеў, — гаворыць муж.

— Гэта ж кацяняты! Бяжы памыйся. Пад сталом збанок стаіць, — параіла жонка.

Якімка прыбег. адразу ўсадзіў абедзве рукі і не можа іх выцягнуць адтуль. Бацька ў гэты час выйшаў на двор паглядзець дабытку. Пачуўшы. што хтосьці з гасцей выходзіць з дому, стаў ля штыкет. Аж тут вылятае Якімка са збанком і, каб разбіць яго праклятага, трэсь бацьку па ілбе. Якімка не дагадваўся, што гэта быў бацька. Здавалася яму, што стоўб стаяў, і вярнуўся дадому. Прыбягае муж. цесць Якімкі, і кажа жонцы:

— Вунь дурны Якімка, хацеў мяне загубіць, раз вешаў, а сёння амаль не звёў мяне са свету.

Падумалі бацькі і прагналі з дому свайго неразумнага зяця.

Запісаў у Новым Ляўкове (Гайнаўскі пав.)

Янка Цялушэцкі.

У НАШЫХ САМАДЗЕЙНІКАЎ

Сцэна з п'есы «Дзесяць гектараў», якую ставіць драмгурток з Пянькоў, Беластоцкага павета. Іграюць: Янка Тарасевіч і Яўген Цыванюк.

Фота: **Г. Рагазінскі**

шыць злоснасць яе старой аднайменніцы, Мартасучка была спакойная і лагодная, як цяля.

Яна любіла дзяцей і дазваляла ім цягаць сябе за вушы, а нават сядаць конна. Бурчэла грозна і хапала зубамі за руку або нагу, але так далікатна, што яе ніхто не баяўся. Затое дзеці дзяліліся з ёю хлебам, бульбай, а часам прыносілі ёй смакавітыя косткі.

Марту вырваў з дрэмкі роспачны крык дзіцяці, які даходзіў з суседняй хаты. Яна падняла галаву, прыслухалася і пабегла ў гэтым напрамку, адкуль даносіўся крык.

Дзверы былі адчыненыя. Хата была поўная агню і дыму. Падбегла да дзвярэй, з-за якіх даносіўся пранрэзлівы крык дзіцяці. Падалася са страху назад, але незадоўга, стуліўшы вушы, скочыла ў мора дыму. Схапіўшы Галю за кашульку, валакла яе да дзвярэй.

З сыкам звалілася на галаву галавешка. Марта са сковытам пусціла дзіця і скочыла да дзвярэй. Але нейкая нябачная сіла яе затрымала. Яна вярнулася, схапіла дзіця і апошнімі сіламі выцягнула на панадворак. Скавычачы ад болю сядзела пры самлеўшым дзіцяці. А ў вачах залягала цемра. Агонь выпаліў вочы.

Яе апрытамнеў моцны ўдар ботам. Гэта бацька дзіцяці прыбег з поля і, не ведаючы, што здарылася, адагнаў сабаку ад дзіцяці.

Марта са сковытам кінулася ўцякаць, не могучы ўцяміць сваім сабачым розумам, што дрэннага яна зрабіла. Яна ж была толькі сабакам і чалавечыя ўчынкі не заўсёды ёй былі зразумелымі.

3. ЯК ГАСПАДАР ШКАДАВАЎ МАРТУ

Пакуль людзі прыбеглі з поля, гарэла некалькі дамоў. Згарэлі забудаванні старога Сымона з усімі яго скромнымі нажыткамі. Ён знайшоў кут у далёкіх сваякоў. Марта асталася сама на пажарышчы. Гаспадары Сымона не пускалі яе на панадворак. А Сымон не мог заступіцца за яе — ён сам быў як бяздомны сабака на чужой ласцы.

Марта блыталася па вёсцы з галавой пакрытай суцэльнай ранай, з чырвонымі, набегшымі крывёй невідучымі вачыма. «Трэба яе забіць, нашто мае мучыцца» — раілі суседзі Сымону.

Але Сымон не мог на гэта рашыцца. Столькі год яна яму верна служыла. Была як бы членам сям'і, тым даражэйшым, што іншых ён не меў. У патайку ад гаспадароў дзяліўся з ёю скарынкай хлеба, якую сам даставаў з ласкі.

Марта ставалася з кожным днём штораз больш падобнай да дошкі. Не могучы на гэта глядзець, Сымон папрасіў суседа завезці яе куды-небудзь далей ад дому, і той, едучы ў Бельск, кінуў яе ў полі.

«Чаго вочы не бачаць, таго сэрцу не шкада» — думаў Сымон.

А галодная, худая Марта ішла няведама куды.

4. ГРЫШКА ГЕРОЙ І КАНЕЦ АПАВЯДАННЯ

Марта пачула вёску, чужую вёску. Дзе была яе вёска, яна не ведала. Век пражыўшы з людзьмі, яна з даверам ішла да людзей.

— Глядзіце, шалёны сабака, — крыкнуў хтосьці з грамадкі дзяцей і ўсе як спужаныя вераб'і пачалі ўцякаць. Не спалохаўся толькі Грышка. Ён адважна выступіў наперад, кінуў каменем у Марту і трапіў яе балюча ў нагу.

Марта са сковытам пачала ўцякаць на трох нагах, а заахвочаныя прыкладам Грышкі хлопцы кідалі за ёй каменнямі.

Марта ўцякала. Сковыт яе чуўся штораз менш, аж пакуль не растапіўся ў празрыстым паветры пагоднага дня. Пасля гэтага дзеці спакойна вярнуліся да сваёй гульні.

А Марта валаклася польнай дарожкай. Толькі слёзы-пэрлы значылі яе дарогу, ды не надоўга. Ніткі — праменні сонца нанізваючы іх узносілі высока і завешвалі на срэбрнай хмурцы.

Раптам Марта затрымалася нерашуча. Да яе дайшоў пах чалавека і хлеба. Першы яе налякаў, другі прыцягваў. Але баяцца не было чаго. Гэта старая бабуля — жабрачка пасілкавалася пры дарозе. Пабачыўшы Марту, яна ўсміхнулася.

— Бач ты, відавочна такая самая бяздомная, як і я. Адслужылі мы, зрабілі, што да нас належала, цяпер нікому не патрэбныя.

Яна кінула Марце краец клеба. Марта пахілілася да хлеба. Але сківіцы адмовілі ёй паслухмянасці. Ёй закружылася галава, яна пахіснулася і ўпала на пыльную дарогу.

В. САВА

„Пахучы" дур'ян

Зялёна-шэры, падобны да ёжа і мяча плод. Расце на 60-метровых дрэвах. Мае той станоўчы бок, што... смярдзіць. І то як!

Ніякі з вядомых нам смуродаў не можна зраўняць са смуродам дур'яну. Яго смурод — гэта смурод над смуродамі, суперсмурод, і д э а л ь н ы смурод.

Смурод вагона згніўшых рыб, або адкрытага каналу з адхожага месца выдаецца запахам руж у параўнанні з смуродам дур'яну.

Яго запах не толькі моцны, але і трывалы. Прыслузе гасцініц на Цэйлоне (тут дур'ян ядзяць) забаронена есці дур'ян у дні працы, бо «пахнуць» яны праз 24 гадзіны.

Аднак... Аднак не толькі Інданезія, але ўся Паўднёва-ўсходняя Азія паядае тоны дур'яну. Гэта іх прысмак першага класа. Што ж, да ўсяго можна прывыкнуць. А азіяты ядзяць жа дур'ян ад малога.

Плод дур'яну дарагі, але на гэта ніхто не зважае.

У сезоне адбываюцца «чорныя абедні» з дур'яну. Выключна мужчынская забава. Жанчын і дзяцей адпраўляецца да сваякоў. Прыходзіць прадаўшчык дур'яну і... пачынаецца оргія. На кожным плодзе выразаецца нешта ў кшталце літары V. Потым кожны кідаецца на свой плод. Есць рукамі, апалосківаючы іх у халоднай вадзе. Гасціна ідзе і смурод расце.

Дур'яну нельга перанесці на іншыя кантыненты. Не таму, што забаронена, ці людзі мо' не прызвычаіліся б. А толькі таму, што ніякі самалёт не возьме дур'яну на свой борт. Адна штука засмуродзіла б найбольшы самалёт.

Вачавідцы расказваюць, што дур'ян любяць не толькі людзі. Тыгры таксама. Тыгр, які чакае пад дрэвам дур'яну на плод, не страшны. Бывае, што ў адным кусце пільнуе тыгр, у другім чалавек. І так спатыкаюцца найбольшыя ворагі, не страшныя адзін другому.

апр. вл.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

АДТУЛЬ НЕ БЫЛО ПАВАРОТУ

...На канцы ліны апушчанай з рэі прывязана скрыня, якая раз-пораз нырае ў хвалях. Круціцца, быццам трэска, а з яе шчылін пырскае салёная вада. У гэтай драўлянай труне чалавек не можа змясціцца ва ўвесь рост. Цесната не дазваляе на які-небудзь рух рукою або нагою. Цягнуты такім чынам па паверхні акіяна, топлены пры перахілах карабля, вязень вытрымоўваў у найлепшым выпадку паўгадзіны кары «ныраючай скрыні». Калі па загаду афіцэра матросы ўцягвалі скрыню на палубу, замкнуты ў ёй чалавек быў ужо непрытомным.

Кару «ныраючай скрыні», а таксама цялеснае пакаранне, карцэр, галадоўка, закаванне ў кайданы прадбачана ў каралеўскім статуце, якому падпарадкавана англійскія караблі прызначаныя для вывазу засуджаных у далёкую ссылку.

* ✲ *

У XVIII ст. лік насельніцтва Англіі павялічыўся ад пяці з палавінай да дзевяці мільёнаў людзей. Разам з развіццём прамысловых гарадоў шырыліся злачынствы. Турмы былі перапоўнены. Тады задумана выкарыстаць засуджаных для працы на амерыканскіх плантацыях цукровага трыснягу. Аднак, у 1779 годзе каланіяльныя плантатары адмовіліся ад мала прыдатных у гарачым клімаце белых вязняў - нявольнікаў. Ляпей аплачваўся ім прывоз негрыцянскіх нявольнікаў з Афрыкі — перад усім з Гвінеі.

Неўзабаве вынайдзена новае месца для ссылкі. Вось славуты падарожнік капітан Кук далучыў да брытанскай імперыі далёкую аўстралійскую зямлю. Краінай «цудоўных лугоў і буйных паш, дзе пражывае ўсяго жменька дзікуноў» прызнана аколіцы цяперашняга горада Сідней. Тут чакаў «памысны лёс для злачынцаў, якія прычыняюць краіне шмат турбот». Так напісана ў афіцыйным праекце ад 18 жніўня 1786 года.

Праз няцэлы год, у маі 1787 года, рушыў «першы флот» у складзе адзінаццаці караблёў пад камандваннем капітана Філіпа. Везена 717 вязняў — у тым ліку 192 жанчыны. Высадка адбылася ў паўднёва - ўсходняй Аўстраліі, у заліве порта Джэксан, непадалёку Сідней. Капітан Філіп быў расчараваны новай калоніяй. — «Тут сумна, пустынна і няўтульна», — пісаў ён у сваім рапарце і перасцерагаў англійскі ўрад, каб не высылаць сюды вязняў, бо памруць яны ад голаду. Жывёліна здыхае ад заразы, збожжа не расце, дзічыны вельмі мала. Проста, няма чаго есці! Але ўрад не лічыўся з думкамі нейкага капітана. ...Як хутчэй сфармавана «другі флот».

Да 1853 года вывезена на ссылку ў Аўстралію 108.716 асоб. Каб справіцца з транспартам англійскія ўлады наймалі нават караблі гандляроў нявольнікамі, што лавілі ў Афрыцы неграў і перавозілі іх на амерыканскія плантацыі. Плацілі ім па 20 фунтаў ад кожнага вязня. Гандляры ў пагоні за даходам, грузілі вязняў столькі, колькі можна было ўціснуць пад палубу. Што дзесяты з іх паміраў у час шасцімесячнага марскога падарожжа — рэшта выходзіла на аўстралійскі бераг ледзь трымаючыся на нагах. Каго там толькі не было!? Крымінальшчыкі і даўжнікі, фальшывальманетчыкі і жабракі злоўленыя на крадзежы буханка хлеба; шатландскія паўстанцы і ірландскія змоўшчыкі, браканьеры і дэзерціры, несумленныя медыкі і рабочыя з мануфактур. Усе, пераважна, простыя, непісьменныя людзі, якія дагэтуль ведалі свет не далей аколіцы свайго роднага мястэчка, парафіі. Аўстралія з'яўлялася ім чымсьці так адлеглым, як Марс або Венера ў наш век.

Катлом подласці і зладзейскім універсітэтам празвалі аўстралійскі кантынент. Павароту назад не было!

а-ся

ТАННЫЯ ХАЛАДЗІЛЬНІКІ

Тыя, хто бывае на рыбных промыслах вясной. летам і восенню, ведаюць, як цяжка захаваць рыбу: не хапае транспарту, няма рэфрэжэратараў. Часта гінуць сотні і сотні тысяч цэнтнераў улову. Асабліва гэта бывае ў аддаленых раёнах.

На Чукотцы прыдумалі арыгінальны спосаб захавання рыбы, марскога звера. Калгаснікі арцелі «Палярнік» у вечнай мерзлаце на сяміметровай глыбіні высеклі траншэю, якую загрузілі рыбай. За лета не прапала ні адной рыбіны.

Цяпер на Чукотцы намечаны своеасаблівы генеральны план наступлення на вечную мерзлату. Будзе пабудавана 235 новых «мярзлотнікаў», — як тут называюць глыбінныя халадзільнікі.

ІНДЗЕЕЦ І РЭКЛАМА

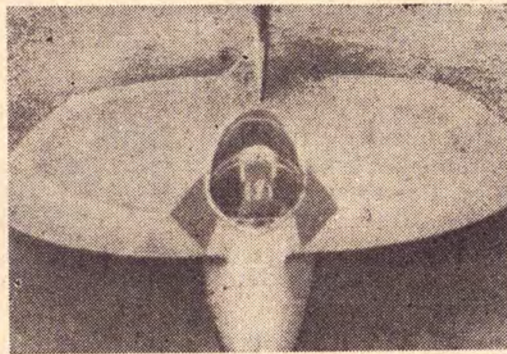

Міжнародная ярмарка ў Парыжы. Амерыканскі павільён. А як Амерыка, то і рэклама. І за што толькі не хапаецца амерыканская рэклама. На здымку — рэклама пры дапамозе алігатара (амерыканскі кракадзіл) з двума індзейцамі. Адзін з іх у арыгінальным індзейскім уборы.

Выясняем, што індзейцы ў Амерыцы жывуць цяпер толькі ў рэзерватах, дзе захоўваюць свае звычаі і абрады. Засталося іх нямнога і тыя выміраюць у няволі.

(вл)

НОВЫ ДЫСКАПЛАН

Так выглядае самы новы савецкі дыскаплан. Ім савецкія спартсмены збіраюцца біць сусветны рэкорд у палёце на цэль.

ЯК ПРАДБАЧЫЦЬ ПАГОДУ

ЗАЎТРА БУДЗЕ ДОБРАЯ ПАГОДА

Ранак ясны і халодны, на траве буйная раса. Туман сцелецца па вадзе, хутка знікае пасля ўсходу сонца. Лёгкі ветрык. Вяночкі палявой бярозкі распускаюцца насустрач сонцу.

Да полудня паяўляюцца кучавыя воблакі, вецер мяняе напрамак. Шпарка ўвіхаюцца мурашкі і павукі. Удзень неба сіняе. Дым з комінаў у бязветраны дзень падымаецца проста ўгору. Лёгкая дымка ахутвае далі.

Адвячоркам кучавыя воблакі знікаюць, ціхне вецер. Пчолы рана пакідаюць налёт. Захад жоўты, залацісты або ружовы. Паяўляюцца камары і мошкі. Нізка над зямлёю праносяцца жукі. Пасля захаду сонца безупынку лётаюць кажаны.

Ноч ціхая, бязветраная; у лесе цяплей чымсьці ў полі. Паказваецца буйная раса.

БУДЗЕ СУША

Ранкамі і вечарамі моцная раса. Раннія і вячэрнія зоры залацістыя, ружовыя і жоўтыя, а перад усходам сонца — і зеленаватыя. Калі зялёны колер моцны, чакай сушы. Пасля ўсходу сонца ўзнімаецца вецер, сціхае да полудня альбо адвячоркам.

Удзень каля вялікай вады вецер дуе ўбок сушы. Колер неба цёмнасіні, небакрай здаецца высокім, пры слабым ветры і яснай пагодзе — далікатна блакітным. Дым падымаецца ўгору. П'яўкі ў вадзе спакойныя, трымаюцца дна. Днём спёка, а ўначы холадна або прахладна. Ўвечары і ноччу ў нізінах і каля пыльных дарог імгла, знікае пасля ўсходу сонца. У слаба мігаючых зорках узмацняецца зялёны адцень. Сільная раса.

ЧАКАЙ ПЕРАМЕНЫ ПАГОДЫ

Яркачырвоны альбо багровы колер зары перад усходам сонца і багровая вячэрняя зара — к вятрам. Удзень неба бялявае, выцвіўшае, без аблакоў, здаецца мутным; куры і вераб'і купаюцца ў пылу; дым з камінош сцелецца нізка па-над зямлёю; ахалода.

Пад вечар вецер мацнее; сонца заходзіць за хмару; далёка чуваць усякія галасы. Вечарам яшчэ цяпло, уначы зоркі мігаюць яркасінім або чырванаватым светам; моцна мігаюць. Вясёлкавы круг вакол месяца прадракае вятры і перамену пагоды.

НАБЛІЖАЕЦЦА ДОЖДЖ

Ранкам трава сухая. Кветкі адуванчыка не раскрываюцца. Прызямны туман расплываецца яшчэ да ўсходу сонца. Аблакі хвалямі займаюць усё неба. Дым кладзецца ўніз, сцелецца па зямлі. Канюшына хіліцца і змыкае свае пялёсткі.

Увечары пчолы доўга працуюць да цямна. Рыбы выскакваюць з вады і ловяць мошку. Захад сонца чырвоны.

Выразна чуваць далёкія размовы. Назаўтра пчолы нікуды не вылятаюць. У авец вільгатнее воўна, сырэе соль. Туман з вады падымаецца ўгору. Жывёліна лакома есць траву. «Плача» перад даждж ом лебяда, моцна пахнуць кветкі.

ІНШЫЯ ПРЫКМЕТЫ

Вялікія бульбаўкі на калужынах — дажджлівая пагода зацягнецца.

Начны матылёк залятае ў хату — чакай халодных вятроў.

Вераб'і сядзяць натапыраныя — на дождж.

Воблакі плывуць ва ўсе бакі — чакай буры.

Воблакі плывуць нізка — на дождж і холад.

Праз некалькі дзён відаць белыя воблакі — на холад; цёмныя і чорныя — на дождж.

Мала відаць зорак — чакай дажджу.

Грымоты ў верасні прадракаюць цёплую восень.

Многа павуціння — на доўгую, сухую восень.

Павуцінне сцелецца па раслінах — на цяпло.

Вароны ўзлятаюць пад хмары — на перамену пагоды.

Ад першага снегу да саннай — шэсць тыдняў.

а-ся

Трыбуна чытачоў

Пры шуме Пушчы

Двума прыгожымі майскімі днямі 10 і 11 у Белавежы адбываўся семінар для кіраўнікоў грамадскіх бібліятэк і інструктараў, якія працуюць сярод нацыянальных меншасцей у нашым ваяводстве. Семінар, як штогод, арганізавала Ваяводская бібліятэка. Прыехалі бібліятэкары ад літвінаў, украінцаў і найбольш ад беларусаў.

Праграма багатая. Лекцыі чыталі між. інш. др **Фларыян Неуважны** і мгр **Аляксандр Баршчэўскі** — абодва з Варшаўскага універсітэта.

Вельмі цікава прадстаўлены былі актуальныя матэрыялы аб чытальніцтве нацыянальнай літаратуры. Гэтую тэму рэферавала інструктар Ваяводскай бібліятэкі — **Станіслава Штукоўская.** Пастараемся ў скарачэнні падаць гэтыя матэрыялы ў будучым.

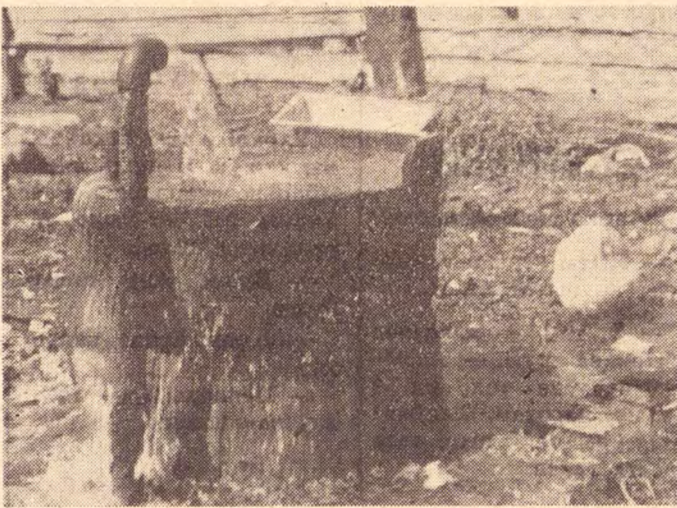
На заканчэнне, так як стаяла сонечная прыгожая пагода, удзельнікі семінара на чале з дырэктарам Ваяводскай бібліятэкі — **Уладзіславам Малеўскім** вырушылі пратоптанай турыстычнай сцежкай да дуба Ягайлы. (вл)

КРЫНКАЎСКІЯ КРЫНІЦЫ

Хто першы ў Крынках пачаў выкарыстоўваць крынічную ваду, якая крыніцай з-пад зямлі б'е на некалькі метраў уверх — невядома. Нават найстарэйшыя жыхары Крынак не памятаюць ініцыятара артэзіянскіх калодзежаў. Крынічная вада стагоддзямі як летам так і зімой б'е ўгору. У зямлю ўваткнута толькі жалезная труба. Летам некаторыя жыхары Крынак перахоўваюць у гэтай вадзе мяса. Яно заўсёды тут свежае і не сапсуецца. Непатрэбна лядоўка. Ну і самая вада — смачнейшай і здаравейшай не знойдзеш на Беласточчыне! (вб)

На здымку: артэзіянскі калодзеж у Крынках.

Фота — **В. Млыньчык**

Вучнёўскі магазін

Пры школе ў Ляшуках ёсць вучнёўскі магазін, які працуе ўжо два гады. У ім прадаюцца сшыткі, алоўкі і шмат іншых рэчаў патрэбных да вучобы.

Каб залажыць гэты магазін спатрэбілася шмат грошай. І вось тады кожны вучань нашай школы даў па 5 зл. укладу і па 1 зл. упісовага. Такім чынам сабралі 600 зл. Тады выбралі прадаўца — вучня VII класа Мікалая Харкевіча і бухгалтара Стэфана Варанецкага. І так пачаў працаваць вучнёўскі магазін. Часта змяняліся і прадаўцы і бухгалтары, але ў магазіне ўсё было ў парадку. Абарот зрабілі на 11000 зл. Усе вучні задаволены са свайго магазіна і дзякуюць кіраўніку школы за тое, што падтрымаў і так добра пакіраваў гэтай справай.

Яўгені Рэент
Міхноўка

Найлепш у Плёсках

Формы асветнай працы грамадскіх бібліятэк у Бельскім павеце даволі разнародныя. Найчасцей арганізуюцца вечары казак — 15 вечараў у I квартале б.г. Далей ідуць літаратурныя вечары, ці як называюць іх вечары галоснага чытання, чытання матэрыялаў «Нівы» і г.д.

Грамадская бібліятэка ў Плёсках шукае новых форм асветнай працы. Да рэчы, бібліятэка ў Плёсках увогуле найбольш працуе з чытачамі. Да гэтых успомненых новых форм яе працы належыць: арганізаванне вечара гумару і вечара, які бібліятэка назвала «Сардэчныя тайны» і правяла яго на базе лістаў чытачоў да «Сэрцайка». вл

З Н. БЕРАЗОВА І КОЙЛАЎ У ШЫРОКІ СВЕТ

45 асоб з Новага Беразова і Койлаў выедзе на экскурсію ў Кентшын і Аструду, у Ольштынскім ваяводстве. Экскурсія арганізавана гайнаўскім аддзелам БГКТ пры выдатнай дапамозе кіраўніка школы з Новага Беразова — **Мікалая Чабая.** Аўтакар дае Галоўнае праўленне БГКТ. Удзельнікі экскурсіі плацяць па 80 зл. (вл)

МАЛАЧАРНЯ Ў РЭПІСКАХ

Сяляне нашай вёскі раней вазілі малако ў Ласінку. Але гэта вельмі далёка. І вось яны рашылі зрабіць малачарню ў сваёй вёсцы. Зараз яна знаходзіцца ў канцы вёскі, каля школы. Малако прымае Марыся Паўлоўская. Па малако прыязджае самаход з Гайнаўкі.

Шура Семенюк
Рэпіска.

ПАЧАТКОВАЯ АСВЕТА ДЛЯ ДАРОСЛЫХ

Кіраўнік пачатковай школы ў Старым Ляўкове Васіль Цялушэцкі арганізаваў вячэрнюю школу для дарослых з VII класам навучання. Ахвотных закончыць пачатковую школу было 20 асоб. Заняткі пачаліся восенню мінулага года і адбываліся чатыры разы ў тыдзень па некалькі гадзін у дзень. Заняткі закончыліся яшчэ на пачатку месяца мая. Паспяхова прайшлі экзамены. Удзельнікі вячэрняй школы былі задаволены магчымасцямі вучыцца і не прапускалі урокаў, уважліва слухалі настаўніка, стараліся не прапускаць ніводнага слова. Настаўнікі вялі урокі цікава і не толькі тэорыяй, але і практыкай змянялі спосабы вядзення лекцыі. І таму ўдзельнікі шлюць ім самыя лепшыя пажаданні і дзякуюць за клопаты і стараннi, каб падняць узровень ведаў сваіх аднавяскоўцаў.

Я. Ц.

ТРАГЕДЫЯ ЧАЛАВЕКА

Я жыву ў вёсцы Ляшукі (Гайнаўскі павет). Наша суседка, Вера Харкевіч, мае шмат зямлі, а ў сувязі з гэтым працуе ад раніцы да позняй ночы. На сваім утрыманні мае дзве дачкі (адна вучыцца ў Гайнаўцы ў ліцэі, а другая ходзіць у пачатковую школу) і хворага мужа — Касцюка. І вось тут пачынаецца трагедыя. Касцюк ужо хварэе адзінаццаць год, пааднімала яму рукі і ногі, і ён не можа хадзіць. Ён праз усе гэтыя гады ляжыць у ложку. Няма каму апекавацца ім, асабліва ў гарачыя летнія дні, калі няма каму даць яму піць або есці. Дакучаюць мухі. Жонка клапацілася, каб забралі Касцюка ў бальніцу. У Гайнаўцы сказаў ёй, што ёсць такая бальніца ў Ломжы, дзе невылечных хворых трымаюць да смерці, а ў месяц за гэта плаціцца 150 зл. Вера на гэта згадзілася. Праз месяц прыйшоў адказ, што свабодных месц у бальніцы няма. Беласток паведаміў, што ёсць яшчэ такая бальніца ў Сувалках. Прымуць толькі тады, калі Касцюк будзе мець прасвятленне.

Хто ж павязе Касцюка, каб зрабіць яму гэтае прасвятленне? Прайшло ўжо некалькі месяцаў, а Касцюк прадоўжвае ляжаць на сваім ложку.

Толік Харкевіч
Ляшукі

(Працяг са стар. 3)

— Няўжо архівы? — спытаў Рыбін.

— Так. — Лыкаў кіўнуў. — Вельмі праўдападобна.

Як ужо гаварылася, органы дзяржаўнай бяспекі Савецкага Саюза атрымалі нямала звестак аб тым, што іншаземная разведка цікавіцца архівамі германскай сакрэтнай службы, асабліва — архівамі з усходу, намагаюцца захапіць іх. Былі даныя аб настойлівых спробах гэтай разведкі наладзіць кантакт з работнікамі РСХА, выяўлены былі сустрэчы прадстаўнікоў дзвюх разведак, якія адбыліся ў нейтральных краінах.

І вось, калі на адным з участкаў дзейнасці савецкай разведкі дасягнуты поспех — цаной велізарных намаганняў выяўлена праўда аб сховішчы на Эльбе і можна было прыступаць да падрыхтоўкі аперацыі па адабранні архіваў, — на шляху маёра Керымава і разведчыкаў, якія дзейнічалі ў Карлслусце, узнікла новая перашкода.

Асабліва трывожыла, што Тэдэр пайшоў на такі рызыканцкі крок, як прыезд у варожую краіну. Відавочна, яго гаспадары вырашылі дастаць архівы, што б гэта не каштавала, і фарсіруюць выпадкі!

Лыкаў паклікаў палкоўніка Чыстова. Утраіх яны заселі за распрацоўку плана далейшых дзеянняў. Трэба было спяшацца.

Працяг за тыдзень

179

Дарагое Сэрцайка!

Жыву ў вёсцы П. тры кіламетры ад Бельска. Маю 17 год і пяць класаў пачатковай школы. Вучыўся я добра, толькі мае бацькі не дазволілі мне далей вучыцца. Сказалі: аставайся дома, будзеш памагаць нам у гаспадарцы. А здольнасці я меў і цяпер ад кніжкі трудна мяне адарваць.

Дарагое Сэрцайка, парай мне, дзе скончыць пачатковую школу, бо ў нашай вёсцы ніколі не арганізуюцца вечаровыя курсы з праграмай пачатковай школы і ў суседніх вёсках таксама іх няма.

Пеця з вёскі П.
Бельскі павет

Дарагі **Пеця!**

Падабаецца мне, што Ты, Пеця, пастанавіў аднак скончыць пачатковую школу. На жаль, бацькі твае не мелі рацыі, бо ж і на гаспадарцы працаваць таксама трэба мець пачатковую школу, а вельмі добра мець яшчэ сельскагаспадарчую адукацыю. Гэта ж паможа і лягчэй, і лепш, і выдайней працаваць на гаспадарцы.

Адносна таго, што няма ў тваёй і суседніх вёсках курсаў з праграмай пачатковай школы (VI—VII кл), раю табе пагаварыць з іншымі маладымі людзьмі ў вёсцы, якія таксама як ты не маюць поўнай пачатковай адукацыі і супольна звярніцеся ў Інспектарат асветы або ў Павятовы Саюз сельскагаспадарчых гурткоў у вашым павеце з просьбай, каб арганізавалі ў вёсцы такія курсы. Калі моладзь у сваёй вёсцы цябе не падтрымае, напэўна знойдуцца разумнейшыя ў суседніх вёсках.

Жадаю поспехаў і абавязкова закончыць пачатковую адукацыю.

СЭРЦАЙКА

КІНО

Праграма на 1—7.VII.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа
„Pod słońcem Indii" (hinduski), 2—4. „Kolorowe pończochy" (polski), 5—7.

Кляшчэлі
„Śladami Ikara" (radz.), 2—4. „Dom na rozstaiach" (radz.), 5—7.

Навасады
„Pan i Astrolog" (czeski), 6—7.

Нараў
„Jadą goście, jadą" (polski), 3—7.

Нараўка
„Ukryte skarby" (czeski), 3—7.

Чаромуха
„Rok przestępny" (radz.), 2—4. „Kolorowe pończochy" (polski), 5—7.

Чыжы
„Pierwszy lot w Kosmos" (radziecki), 3—7.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Бонькі
„Dwaj panowie N" (polski), 3—7.

Бранск
„Wesołe historie" (radz.), 2—4. „Sami na oceanie" (radz.), 5—7.

Орля
„Dziewczyna z dobrego domu" (polski), 3—7.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок
„Przygody Munchhausena" (czeski), 2—4. „Na białym szlaku" (polski), 5—7.

Міхалова
„Orkiestra wojskowa" (węgierski), 2—4. „Zmartwychwstanie" s. II (radz.), 5—7.

Супрасль
„Manekin Pis" (holenderski), 2—4. „Opowieść o prawdziwym człowieku" (radz.), 5—7.

Чорна Беластоцкая
„Nikt nie zna prawdy" (radz.), 2—4. „Ciau, ciau bambino" (włoski), 5—7.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Мельнік
„Ostatni świadek" (NRF), 2—4. „Na białym szlaku" (polski), 5—7.

Мілейчыцы
„Torreador" (meksykański), 2—4. „Czternaście dni" (radz.), 5—7.

Нурэц
„Dama z perłami" (NRD), 2—4. „Orkiestra wojskowa" (węgierski), 5—7.

Сідра
„Globke — biurokrata śmierci" (NRD), 2—4. „Bariera ognia" (radz.), 5—7.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Янаў
„Skrawek błękitnego nieba" (jugosł.), 2—4. „Ogniomistrz Kaleń" (polski), 5—7.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Новы Двор
„Żebro Adama" (USA), 6—7.

У мясцовасцях Райск, Гродзіск, Крынкі, Сухаволя, Шудзялова і Ліпск у днях 1—7.VII. фільмы высвятляцца не будуць.

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1.
Telefony: red. naczelny 25-89, centrala 37-41 do 49.
Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2,40 zł, kwartalnie — 7,20 zł, półrocznie — 14,40 zł, rocznie — 28,80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok i Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma.
Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa ul. Wilcza 46 Nr konta PKO 1-6-100024.
Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CRZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4,70 $ w Europie 5 $ — w USA.
Nakład 5458 Bltk A 3

КУР'ЁЗЫ

Чым немцы чысцяць боты?

Амерыканскі парламенцёр Джон Мурпі пратэстуе супроць «вывазу старых амерыканскіх сцягоў у Еўропу». Заявіў ён, што нядаўна адпраўлена з Нью-Йорка ў Заходнюю Германію транспарт старызны, дзе знаходзілася тысячы старых амерыканскіх сцягоў, якія немцы перарабілі на шматкі для чысткі ботаў.

Мурпі абураны гэтым фактам і лічыць, што такім чынам амерыканцы паніжаюць сваю нацыянальную годнасць.

а-ся

Для паляўнічых

Жанчыну, якая начапіла на сябе аж дзве лісіныя шкуркі, спыталі:

— Нашто вы столькі лісаў павесілі адразу?

— Чым больш лісаў, тым больш паляўнічых, — адказала тая.

* * *

Яго турботы

Лектар сказаў:

— Пры камунізме рабочы дзень трываць будзе не больш дзвюх гадзін.

Раптам падняўся лодар і спытаў:

— А перапынак на абед будзе?

* * *

Страта часу

— Калі б вы мелі жыць яшчэ раз, — пытае малады чалавек старэйшага грамадзяніна, — ці рабілі б вы тыя самыя памылкі?

— Зразумела! Толькі пачаў бы раней...

НЕ БОЙСЯ, ВЕЛЬМІ ПАВАЖАНЫ

Не бойся, вельмі паважаны,
Падай руку, падай, не бойся,
Што ў фартуху, з вядром бляшаным
Яна стаіць на сцежцы босая.

Глядзіш і думаеш: «Няёмка!»
А ты забудзь на «чын саноўны»
І капялюш, што як даёнка,
Ты перад ёй здымі, шаноўны.

Пагавары з ёй трохі шчыра,
Не па-начальніцку, а проста...
Скажы хоць «дзякую» жанчыне
За малачко, што п'еш удосталь!

НІЛ ГІЛЕВІЧ

— Дай праехацца!

Паспешнасць

Два вадалазы працуюць пад вадой. Раптам адзін з іх атрымлівае загад па радыё і гаворыць да сябра:

— Клічуць нас наверх і то хутка!

— Чаму?

— Лодка тоне!

С. МРОЖЭК

ЗАЯВА

Ветліва прашу падаць да майго століка адбіўную катлету. Просьбу сваю матывую тым, што я галодны. Аўтабіяграфію далучаю. У 1945 годзе, зараз пасля акупацыі, затраціў я мноства калорыяў у час адгрузавання. У 1952 годзе мне давялося ўскочыць да халоднай вады, каб ратаваць чыгуначніка, які тапіўся. Такім чынам я шмат прычыніўся да асенніх перавозаў ПКП. У сувязі з гэтым, калі гэта магчыма, прашу таксама да катлеты дадаць капусту (магчыма свежую). У 1958 годзе ў выніку неразважнага хукнуця на міліцыянера мяне ўзялі на перапампоўку жывата і гэта моцна абніжыла маю агульную каларычнасць. Таму незалежна ад капусты прашу таксама дадаць бульбы. Апошняя можа быць недаваранай.

Зазначаю, што ў замен за прыхільнае афармленне маёй просьбы, забавязваюся выпіць паўлітра чыстай або чвэрць літра адборнай. У выпадку паспяховага разгледжання маёй заяўкі яшчэ перад вечарам, забавязваюся вярнуць тры нажы і адну вілку, уласнасць вашага прадпрыемства, якія з прычын трагічнай памылкі былі забраны ў мой дом. Дадаткова, у выпадку афармлення маёй просьбы на працягу найбліжэйшых дзвюх гадзін, забавязваюся з'есці таго селядца, які ўжо месяц часу ляжыць у вашым буфеце. Незалежна ад вышэй упамянутых у выпадку падання мне катлеты на працягу найбліжэйшай гадзіны ўрачыста забавязваюся сплаціць мой доўг удзячнасці і не заходзіць у вашую сталовую на працягу 2-х тыдняў, каб не перашкаджаць вам у спакойным прысвячэнні ўсіх вашых сіл у барацьбе за далейшы росквіт кулінарыі. З паважаннем кліент у чырвоным шаліку, трэці столік у пераходзе ад туалета.

п(вб)

Станіслаў Ежы ЛЕЦ

НЕПРЫЧЭСАНЫЯ ДУМКІ

Сцеражыцеся яго, ён макае нож у чарніла!

*

Канец некралога: Не памёр! Змяніў лад жыцця.

*

«Вышэй галаву», — сказаў кат, накідаючы пятлю.

*

Расісты! Не дапускайце чорных думак!

*

Чалавек дыхае вальней, калі трымае язык за зубамі.

ЗНАЙШОЎ ВЫХАД

— Пятрук, а дзе каструля з павідлам?

— Ды мух да гэтага павідла поўная хата наляцела, то я ім на двор яго вынес.

* * *

СКЕПТЫКІ

Гутарка двух малышоў:

— Ці ты верыш у д'яблаў? — пытае адзін.

— Э, там, — адказвае абыякава другі, — з д'яблам напэўна так, як з Дзедам марозам. Выяўляецца ўрэшце, што гэта проста татка.

АПРАЎДАЎСЯ

«Суседзі паскардзіліся ў міліцыю, што я дадому прыходжу п'яны. Растлумачваю, што апошнія дзесяць сутак я дадому наогул не прыходзіў, а начаваў у выцверазільніку.»

(Са скаргі)

АФАРЫЗМЫ

Цытата лепей за аргумент. Ёй можна выйграць спрэчку нават тады, калі не пераканаеш праціўніка.

*

Алхімікі былі значна лепшымі гандлярамі, чым вынаходцамі. Яны не вынайшлі эліксіру жыцця, але прадалі яго.

*

Больш за ўсё ненавідзеў у сваёй дарослай дачкі тыя рысы і манеры, якімі так захапляўся ў сваёй сакратаркі.

НЕ СТАНДАРТНЫЯ

Даўно газеты пішуць аб трагедыі не стандартных людзей. Безвынікова! Па сённяшні дзень мучацца грамадзяне, якія выраслі ў непланаваных памерах.

Швейныя фабрыкі згодна з планам шыюць адзежу да 52 размеру. Людзей ростам звыш нормы трэба было б у турму саджаць, але там таксама няма адзежы вялікага размеру.

Упартыя грамадзяне, якія перавыканалі свой рост, вымушаны свяціць пупам — цэнтраадзежа іх не абслугоўвае.

Невядома, як бы гэтая справа павярнулася далей, калі б не вынаходлівасць гаротніка — шведа.

Швед гэты звярнуўся да прафесара Вібера з просьбай аб умяншэнні яго росту. Прафесар Вібер прыняў заказ. Выпілаваў кавалкі косці ў нагах пацыента, і швед стаў на 15 см карацейшым.

Цяпер прафесар Вібер робіць месячна некалькі падобных аперацый. Аказваецца, лягчэй укарочваць людзей, чым пашыць для іх касцюмы.

З грамадзянамі высокімі вырашана пытанне, а што будзе з тоўстымі? Магчыма вытлумачыць нам медыцына, што і як вырэзваць тоўстым людзям для набыцця стандартных памераў.

У сувязі з гэтым прыпомнілася мне гісторыя, калі кліент прынёс матэрыял краўцу Хапуновічу з просьбай пашыць касцюм.

Хапуновіч агледзеў адрэз шагёту і сказаў:

— Мала матэрыялу, з гэтага я не пашыю.

Вяртаючыся дамоў, кліент, па дарозе, зайшоў да краўца Сумленіча. Сумленіч змерыў матэрыял і кліента, потым сказаў:

— Атрымаеце касцюм з жылеткай, а астатак з дзесяці сантыметраў будзе вам на латкі.

Кліент усклікнуў:

— Вы — чараўнік! Хапуновіч не мог пашыць нават пінжака з порткамі.

Сумленіч адказаў:

— Я не чараўнік, проста няма ў мяне малых дзяцей, як у Хапуновіча.

Магчыма, такія ж дзеці ў кіраўнікоў швейных фабрык прымушаюць эканоміць матэрыял і абмяжоўваюцца памерамі 46—52.

Дзядзька Лявонь

Супакоіў

Укралі ў адной жанчыны кажух. Пайшла яна ў міліцыю скардзіцца. Расказала ўсё, як было. А начальнік кажа:

— Будзе яму цяпер, будзе.

— А што будзе, паночку?

— Цёпленька, — адказаў начальнік.

* * *

Аб мужы

«Люблю яго, бо гэта чалавек з жалезнай воляй і заўсёды хоча тое, што і я».

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

По просьбе **Раісы Чабай** з Новаберазова. Гайнаўскага павета. змяшчаем старынную рускую песню

ТОНКАЯ РЯБІНА

**Что стоишь, качаясь,
Тонкая рябина,
Головой склоняясь
До самого тына?**

**А через дорогу,
За рекой широкой,
Так же одиноко
Стоит дуб высокий.**

**Как бы мне, рябине,
К дубу перебраться,
Я б тогда не стала
Гнуться и качаться.**

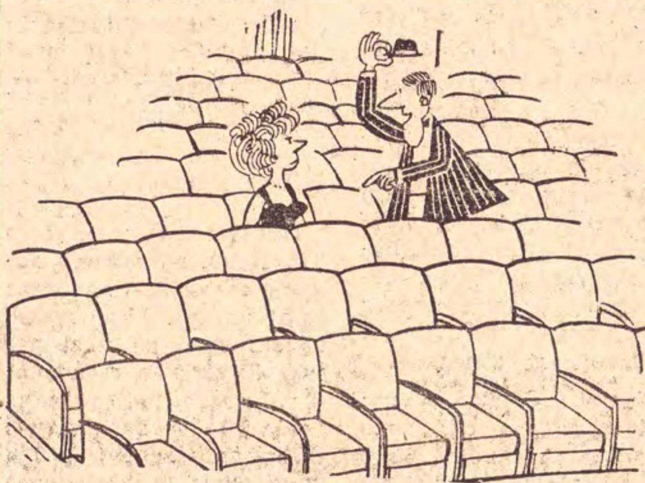
**Тонкими ветвями
Я б к нему прижалась,
И зимой и летом
Все бы с ним шепталась.**

**Но нельзя рябине
К дубу перебраться,
Знать ей, сиротине,
Век одной качаться.**

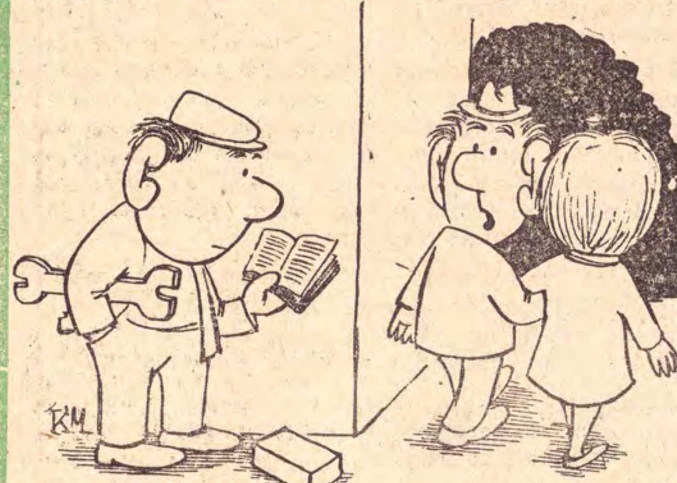
**Что стоишь, качаясь,
Тонкая рябина,
Головой склоняясь
До самого тына?**

«Будзе гэта наш першы грэх, Адам! Мусім адна пачакаць, пакуль яблыка даспее».

— Выбачайце, ці гэтае месца свабоднае?

— Маем шчасце, што нас не прыкмецяць, але, сваёй дарогай, гэта скандал чытаць у часе працы!

